

Wstęp

Zaczynam do wydania niniejszej książki była ogólnopolska konferencja naukowa pt. „*Poszukiwanie prawdy w procesie cywilnym - ideał czy rzeczywistość?*”, która odbyła się w dniach 25-26 listopada 2021 roku w Radomiu. Jej organizatorem była Katedra Prawa Prywatnego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu.

Mottem konferencji były słowa *Quid Est veritas?* W historii padły one z ust Piłata (sędziego), być może powodowanego zdumieniem i niedowierzaniem, że spotkał Prawdę absolutną, niepodlegającą relatywizacji. Można zatem powiedzieć, że pytanie, czym jest prawda towarzyszy wymiarowi sprawiedliwości od zawsze, ale nie zawsze można udzielić na nie tej samej, prawidłowej odpowiedzi.

Prawda w postępowaniu cywilnym jest zarazem wartością i celem. Nie jest jednak jedyną wartością, a jej ustalenie nie jest jedynym celem postępowania. Prawda współistnieje z innymi wartościami chronionymi przepisami prawa formalnego i może być uznana za warunek sprawiedliwego rozstrzygnięcia sprawy cywilnej. W przepisach kodeksu postępowania cywilnego można wskazać szereg regulacji, które ograniczają możliwość ustalenia prawdy w sprawach cywilnych. Należą do nich w szczególności zakazy dowodowe, czy system prekluzji. Źródłem faktycznego ograniczenia możliwości ustalenia w sprawie cywilnej może być, niezależnie od rozwiązań przewidzianych przez ustawodawcę, na przykład specyfika osobowych środków dowodowych.

Nie ulega wątpliwości, że prawda jest jednym z celów postępowania cywilnego. Nie może być jednak postrzegana w oderwaniu od podstawowego celu każdego postępowania sądowego, jakim jest sprawiedliwe rozpatrzenie sprawy. Prawda i sprawiedliwość pozostają w naturalnym i nierozzerwalnym związku, wzajemnie na siebie oddziałują i determinują. Nie będzie można uznać za sprawiedliwy wyrok, którego wydanie, będzie wymagało rezygnacji - w imię prawdy - z ochrony wartości chronionych przez tajemnicę zawodową. Tak samo trudno byłoby określić mianem sprawiedliwego wyrok wydany po kilku latach, w drobnej sprawie majątkowej, trwający tak długo ze względu na konieczność udowadniania faktów powszechnie znanych, znanych sądowi z urzędu czy intencjonalnego wydłużania postępowania przez pozwanego.

Akceptując, że w procesie sądowym prawda absolutna jest w zasadzie nieosiągalnym ideałem, warto podjąć rozważania, gdzie są granice kompromisu między orzekaniem jak najbliższym takiej prawdy a postulatami sprawności i szybkości procesu. Ich efektem jest prezentowana monografia, która w znacznym stopniu odzwierciedla przebieg konferencji, gdyż składają się na nią przede wszystkim teksty bazujące na wygłoszonych w trakcie konferencji referatach.

W książce zamieszczono również wypowiedzi przedstawicieli doktryny prawa, którzy nie wzięli czynnego udziału w konferencji.

Struktura monografii podporządkowana jest konstatacji, że prawda jest wartością daleko wykraczającą poza proces, a nawet postępowanie cywilne. Dlatego też książka rozpoczyna się od przedstawienia konstytucyjnego i aksjologicznego wymiaru prawdy, jako że nie sposób roztrząsać szczegółowych przepisów formalnego prawa cywilnego w oderwaniu od zagwarantowanych konstytucyjnie praw i wolności. W dalszej części podjęte zostały prawne aspekty prawdy w kontekście wybranych zasad postępowania cywilnego, mających znaczenie uniwersalne dla wszystkich rodzajów postępowania, a następnie wybrane regulacje szczegółowe pozostające w funkcjonalnym związku z ustalaniem prawdy w postępowaniu cywilnym.

Poszukiwanie prawdy w postępowaniu cywilnym, rozumiane jako sposób prawnego ukształtowania sposobu ustalania stanu faktycznego w sprawach cywilnych, było, jest i będzie materią, której nie sposób wyczerpać jedną monografią. Treść prawa procesowego jest zawsze pochodną wielu różnych czynników, które nieustannie się zmieniają, a które po odzwierciedleniu w przepisach tego prawa, podlegają teoretycznej i praktycznej weryfikacji. Stąd też prezentowana książka została pomyślana jako zarys obecnego stanu badań doktryny prawa nad prawdą w postępowaniu cywilnymi i przyczynek do dalszej dyskusji nad tym ponadczasowym zagadnieniem.

Redaktorzy